(IDIOMA ESPERANTO) PORTE PAGADO

RENOVIGO

(RENOBASION)

DULINGVA REVOLUCIA GAZETO

ELDONATA DE EDITORIAL LUMEN. DE MEKSIKO

¡ LIBERON PER STUDADO KAJ LABORO !

Rejistrado en el Korreo de la Metrópoli komo Artikulo de 2a. Klase el 2 de Febrero de 1937.

JARO IV ★ JESUS AMAYA, DIR. AP. 59. MEJIKO, MEKS., OKTOBRO 1 1938. ★ NO. 16

LA BATALO ĴUS KOMENCIS

BONE one scias ke la diplomatiaj rilatoj inter Méjiko k Britio estis disrompataj pro la postulemaj notoj malferte senditaj de la brita registaro sekve la naciigo de la meksika petrolindustrio. Nune, tial ke la senproprigituloj nenion povas fari en Ameriko, ili atendas en Eŭropo la alvenon de ŝipoj ŝarĝitaj per meksikaj petrolproduktaĵoj k provas ilin konfiskigi; sed tiu sistemo jam kelkfoje malsukcesis en nederlandaj havenoj.

El la amerika flanko, la usonaj kapitalistoj devigas sian registaron sendi tondrajn notojn al la meksika, demandante "juston" k tujan pagon de la senproprigoj. ¡Usono, la "bona najbaro" kiu perforte prenis el Méjiko teritoriegon amplekssante pli ol du milionojn da kilometroj, plendegas pri maljustaĵoj! La meksikaj respondoj estas ankaŭ energiaj kanonpafoj. La daŭro de la batalo ja multe amuzus la observantojn se ili ne suferus je angoro pro la minaco de nova militego...

Pli ol unu fojon ni legis la aldiron esti la celo de la nuna meksika registaro forigi la eksterlandajn kapitalistojn por favori la enlandajn similulojn. Ni klarigu: ne ekzistas en la meksika faŭno la enlanda kapitalisto; niaj monhavuloj nur atingas ĝis la grado de "riĉuletoj"; la posedantoj de ĉiuspecaj riĉaĵoj aŭ grandaj entreprenoj estas eksterlandanoj: ĉu britaj, usonaj, hispanaj, francaj, germanaj, italaj, ktp., eĉ ĥinaj, arabaj k judaj.

Tristigas agnoski publike amaran veron: ĝis hodiaŭ la meksikanoj estis plejmulte ĉu subuloj de la eksterlandaj entreprenistoj aŭ et- aŭ grandpolitikistoj, militistoj ktp.; k ankaŭ la registaro estis iamaniere subigita al la eksterlando. Pro tio, komentante pri la vekriegoj de la senproprigitaj bienhavuloj k petrolistoj, k pri la diplomatiaj pafegoj, oni povas emfaze diri: La bataloj por la sendependeco de Méjiko nur ĵus komencis.

LA DIREKTORO SKRIBAS

PRI LA LIBRO "MEJIKO KAJ KARDENAS"

"LA KAPITALISMO regas Méjikon" diras kdo. Teodoro Veder en la nro. 467 de la pariza kolego "Sennaciulo" menciante k iom refutante mian libron "Méjiko kaj Kárdenas". Mi komentos per malmultaj linioj; por respondi akurate necesus novan libron kiun, kvankam facile verkebla, malfacilus presigi ĉar la verkisto, salajrulo, ne ricevis la koston de la alia, pro manko da aĉetantoj, al kiuj la esperanta gazetaro plejparte timigis per ortodoksa "senpedikigo" de ĉiuspecaj eraroj anstataŭ pritrakti funde la temon. Se oni legas senprijuĝe tiun libron eĉ hodiaŭ unu jaron poste, oni trovos ĝin aktualan, verecan k justan; mi rememoras kion franca samideano intendanto ĝeneralo Bastien diris post lego: "kiom malfeliĉa estas via lando!"

Ja jes, malfeliĉa Méjiko! Sed...malfeliĉa la tuta homaro. Ĉu okaze Francio estas feliĉa nune, aŭ estis tia en 1914, en 1870, ktp? Ĉu Aŭstrio (hejmlando de kdo. Veder se mi ne eraras) estas feliĉa? Ĉu en Usono (kie Veder loĝas), la plejmulto, la laboristoj, estas feliĉegaj? Kie loĝas la feliĉa gento?

Ja jes, la kapitalismo regas Méjikon Kie okazas malsame? Tiel longe kiel mono ekzistos, la kapitalismo vivos por regi; la socialismo devas triumfi ĉie, ne en tiu aŭ alia lando, por ke la kapitalismo ne plu malfeliĉigu la homaron. Eĉ en Sovetio estas ankoraŭ salajroj, t.e., gajnoj, profitoj, k se tio okazas en la lando socialisma, ega k kun tiom da enloĝantoj, kial pretendi ke estu malsame en Méjiko, malforta nova lando kun 17 milionoj da enloĝantoj k landlimanta kun Usono, ejo k ujo de la plej potenc ohova kapitalismo?

Alkutimitaj suferi pro la kondamnaj juĝoj el la burĝa sektoro tutmonda, ni trovas komforton en la kuraĝigaj apogvortoj el la proletara flanko. Pro tio, legante pri kritikemaj k kondamnaj frazoj el niaj kamaradoj, ni nin sentas frapitaj de doloraj batoj, kio pensigas nin ĉu je malscio pri niaj kondiĉoj aŭ je kompatinda sociologia malkapableco.

Ni ripetu tie-ĉi grandan veron laŭ malnova meksika proverbo: "La popoloj havas la meritit an registaron"; tiele mi diris en la libro. Ni kompatu ĉiun popolon, ne nur la meksikan, hispanan aŭ ĥinan.

Nuntempe Méjiko signifas petrolon. Tial ĉie oni atentas la petrol-aferon. Kdo. Veder diras riproĉeme ke iu japana ŝipo ŝarĝiĝis per meksika petrolo: Méjiko ne devus vendi tion al la faŝismaj k konkeremaj registaroj; tamen, Méjiko nepre necesas la malbenindan monon por akiri vivrimedojn, k la tiel diritaj "demokratiaj" landoj ne kuraĝas aĉeti petrolon rekte el la meksika registaro, tiamaniere iĝante kunligitoj de la imperialismoj kiuj nin bojkotas; k tial ke ni ne havas ŝipojn, la aĉetantoj el ĉie ajn venas en la meksikajn havenojn ŝarĝiĝi, inter ili sendube japanaj ŝipoj: ne estus facile k efike promesigi al ĉiu ne uzi la varon por malbonaĵoj. La meksika popolo multe suferis ekde la lasta mardo pro la petrolafero: kion faras la tutmonda kamaradaro? Verdire, oni forlasas nin preskaŭ same ol la hispanan popolon.

Resumante: la meksika registaro estas kapitalisma kun socialismaj nuancoj truditaj perpafe de la popolo. Mia libro neniun flatas sed kontraŭe, montras ĉion, ĉiun, nudajn (laŭ Dansk Esperanto Blad, "en Germanio la aŭtoro estus kondamnita al izoltendaro"). Nenio ŝanĝiĝis: la lastaj—k la venontaj—sensaciaĵoj estas logika sekvo de tio kio jam ekzistis. Prezidanto Kárdenas regos ankoraŭ dum du jaroj.

La historio kolektas pacience ĉion, por fine juĝi senkompate. Méjiko estas ja ĉe la seĝeto de la juĝoto... same ol ĉiuj la ceteraj popoloj.

LA NAZISTA APETITEGO

Kiam la hitleranoj kaptis Vienon, oni diskonadis liston de landoj kies enloĝantaro estas parte germana, promesante "resavi" tiujn erojn por kompletigo de la "Granda Germanio", kompreneble kune kun la peco da tero kie ili loĝas. Ĝojige por la homaro, sed precipe por la koncernaj landoj. Jen la historia listo:

(Laŭ "Esperanto", el Ĝenevo)

Danzig	348 000
Polio	1.245 000
Ruslando	1 185 000
Baltiko	248 000
Ĉeĥoslovakio	3 790 000
Italio	235 000
Jugoslavio	740 000
Hungarlando	385 000
Rumanio	800 000
Francio	1 634 000
Belgio	50 000
Danlando	77 000
Luksemburgo	250 000
Svislando	2 900 000
Liechtenstein	13 000
	13 900 000

KOREKTIGO

Laŭ peto de nia estimata kolego Joab Eljot (denaske Eliot, ne Elliott kiel ni iam skribis), tre volonte k kvazaŭ pune pro la eraro, ni enmetas "iom elstare k nepre vidate" la ĉi-suban noteton de li mem redaktita. Ni esperas ke, poste, niaj legantoj povos ĝui je pliaj liaj spritriĉaj vortoj.

Erareto puŝis sin en nia Nro 14. Joab Eljot, senintence misonmeta de ni "anglano—inglés"—, fakte estas civitano de la senglava regneto Utopia Preternacio Konstancia (mallonge "K"), regneto tute sendependa de Britio.

POR LA DUA EKSPOZICIO

Ni petegas al ĉiu samideano kiu havas afiŝojn, glumarkojn aŭ aliajn taŭgajn esperantaĵojn, sendi al ni tuj por la dua Esperanta Ekspozicio en Meksurbo dum venonta decembro. Adresu al Renovigo, Ap. 59, MEJIKO D. F., Meksiko. Dankon.

KIO ESTAS PLASMOGENIO?

Vizitante nin iam la eltrovinto de tiu-ĉi nova scienco, meksika biologisto Alfonso L. Eñera, li serĉis k ne trovis la difinon en la Plena Vortaro; li skribis ĝin tuj per sia plumo, k laŭtas jene: "PLASMOGENIO: el *plasmo* = modelita formo, k *genea* = generado. Scienco de la origino de protoplasmo, fondita de A. L. Herrera (Eñera), Méjiko".

Post kvardek jaroj de konstanta batalado, la Plasmogenio estas nune akceptata en eksterlando k studata de scienculoj. La meksika registaro komencas atenti, k eble baldaŭ oni starigos la Instituton de Plasmogenio. Majstro Eñera promesas nin ke se tio efektiviĝas, estos en la Instituto, Sekcio de Esperanto k Neografio; ni esperas do, fine atingi la unuan materialan triumfon en la sciencaj k registaraj vicoj.

AMIKOJ DE ĈINIO

Sro. Dro. A. Bargas Balensia, IEL delegito en Méjiko, ricevis kelkajn belajn medalojn kun la esperanta surskribo "Amiko de Ĉinio", k li donacis al ni unu. Ni ĉiuj dankas al niaj bravaj samideanoj en Ĥimlando.

PRI PAGMANIERO

Por faciligi la pagon, dum kelke da tempo ni akceptos esperantajn vortarojn aŭ lernolibrojn kiel pagon por abono al RENOVIGO aŭ aĉeton de niaj libroj. Ĉu vi jam pagis vian abonon?

Sendu tuj iaspecan monon por ke via meksika esperanta gazeto povu vivi.

NUR 0.40 U. S dol.
(6 resp-kup. au egalvaloro)
kostos al vi la ilustrita libro
EN ESPERANTO
kiu bone klarigas la originojn
de la diversaj konfliktoj inter
LA MEKSIKA POPOLO
KAJ LA IMPERIALISMO
¡Mendu de ni tuj!

EL LA SANGIGITA HISPANIO

Ĉiu revoluciema esperantisto devas organizi esperantajn grupojn en grandaj fabrikejoj aŭ kamparoj, por disvastigi la lingvon k poste klopodi interrilatiĝi kun laboristoj en la landoj sub diktaturoj, kiel Italio, Germanio, Aŭstrio, Portugalio, Japanio, Brazilio, Polio, ktp. Restas ankoraŭ kelkaj demokratiaj landoj kie oni povas akiri la necesan materialon.

La grandburĝaj gvidantoj estas en la societo sentaŭgaj por la liberigaj idealoj, k malamikaj al ĉiu laboristo. Geesperantistoj: estas la horo por batali k iri kontraŭ la kapitalistaj interesoj de la grandburĝregistaroj; ili neniam povos akordi kun la laboristoj, ĉar malamas la proletan klason. Niaj gefratoj havas la forton sufiĉan por ataki k detrui la malamikojn; tamen, ni iras per la vojo de la demokratia revolucio en la tutan mondon.

Mi diras k ripetas: vivu ĉiam la libereco, vivu la revoluciaj geesperantistoj.

M. MIQUEL SABADELL

Barcelono, Aŭgusto 1938.

Noto.—Kdo. Mikel estas ankaŭ partiano de la neografio - OFRI—k ano de la Societo "Amikoj de Méjiko".

KORESPONDADO

(Kosto: 2 linioj, 1 resp-kup. aŭ egalvaloro)

Manuel C Rodríguez, Ap. 2482, MEJIKO, D. F., ipm; nur respondas se oni sendas lin almenaŭ Fr. 25 en pmarkoj.

P Bakker, Aelbrechtsbade 39b, ROTERDAMO W, Holando.—Kun samideanino, ankaŭ kun viro, pri muziko, literaturo, personaj aferoj, ktp.

Rika de Meijer, Honthorstst 42, HAGO, Holando.—Vendistino 20jara, pri laboro aŭ iu ajn temo.

Fino. Philippa Stoncham, prez. de Esperanto Asocio de Teksas, ANDERSON Tex., deziras ricevi meksikan muzikon interŝanĝe de usona. Samideanino Stoneham sendas afablan saluton al la meksikaj esperantistoj.

VERA BATALANTO

ENRIKE LUMEN

Oni diris iam: "Lumen estas aventuristo". Momente ni ne ŝatis la vorton, ĉar temas pri malnova amiko k kunbatalanto; poste cerbumante, ni devis akcepti, ĉar ĈIU VERA BATALANTO ESTAS AVENTURISTO.

Naskita en Abilés, la plej norda haveneto en Asturio, Hispanio, Lumen venis Amerikon tre juna; malsame ol la plejmulto de siaj migrantaj samlandanoj, li ne kalkulis iĝi milionulo; kontraue: li aliĝis ĉie al la nekontentuloj, al la subpremitoj, k meritis la malamon de siaj multnombraj povecaj samlandanoj (nune partianoj de Franko k kunperfiduloj); li ankaŭ meritis elpelon el kelkaj landoj.

Lumen estas inteligenta k kulturita. Li estas jurnalisto k verkisto. En Benesuela li intervjuis la tiranon Gomes k poste verkis kondamnan libron; en Kubo li vidis la falon de tirano Machado k verkis alian libron; en Madrido, kie li laboris en tagjurnalo, li vidis la komencon de la nuna terura milito, k verkis plian libron, ĉar li partoprenis la defendon de la martira urbo organizinte batalionon de samhejmanoj, k poste multajn batalojn en Abila.

Ĉiuj libroj de Lumen estis publikataj en Méjiko, ĉiu en oportuna tempo, k la eldonoj elĉerpiĝis. Edziĝinta al meksikanino kiu ankaŭ verkis libron pri kio ŝi vidis en Hispanio, Lumen venis ankoraufoje Méjikon kun diplomatia misio: sed li ne naskiĝis por tiaspecaj taskoj, k post kelka tempo, la spirito de Nia Moŝto Don Kihoto devigis lin rezigni, k nune li estas denove, pafilo ĉe mano, defendante sian patrujon kontraŭ la ataj perfiduloj k krimaj invadistoj. Eble kiel antaŭe, li laboros apud nia granda samideano kolonelo Julio Mangada.

Jen skizo de "aventuristo" de ni konita jam de dek jaroj k alte estimata. Lian portreton ni atingis ruze, ĉar li rifuzis rektan peton Li estas dirinta: "Mi lernos Esperanton, konvinkita ke tiu estas la solvo por lingva problemo". La esperantistaro agnosku en Enrike Lumen samideanon, k la proletaro VERAN BATALANTON.

THE BRITISH ESPERANTIST atingis per la eldono de aŭgusto lasta, la non. 400. Tio meritas rimarkigon k gratulon.

(IDIOMA ISPAMERIKO) PORTE PAGADO

RENOVIGO

(ŘENOBASION)

PERIODIKO ŘEBOLUSIONARIO BILINGUE

PUBLIKASION DE EDITORIAL LUMEN, DE MEJIKO

¡ A LA LIBERTAD POR EL ESTUDIO I EL TRABAJO !

Řejistrado en el Koŕeo de la Metrópoli komo Artíkulo de 2a. Klase, el 2 de Febrero de 1937.

AÑO IV ★ JESUS AMAYA, DIREKTOR. AP 59, MEJIKO, D.F., OKTUBRE 1 1938. ★ NO. 16

LA BATAYA AKABA DE EMPESAR

BIEN sabido es ke las ŕelasiones diplomátikas entre Méjiko e Inglateŕa fueron ŕotas por las notas exijentes tontamente embiadas por el gobierno britániko a konsekuensia de la nasionalisasión de la industria petrolera. Aora, komo los expropiados nada pueden aser en Amérika, esperan en Europa a ke yegen bukes kargados de produktos petroleros mejikanos intentando konfiskarlos; pero este sistema á tenido algunos frakasos en puertos olandeses.

Del lado amerikano, los kapitalistas yankis obligan a su gobierno a mandar notas tonantes exijiendo "justisia" i pago inmediato de las expropiasiones. ¡Estados Unidos, el "buen besino" ke aŕebató a Méjiko teŕitorio por más de dos miyones de kilómetros, se keja fuertemente de injustisias! Las ŕespuestas mejikanas an sido también enérjikos kañonasos. La kontinuasión de la bataya muho dibertiría en berdad a los sirkunstantes, si no sufrieran angustia por la amenasa de nueba gran geŕa...

Más de una bes emos leído el aserto de ser el propósito del aktual gobierno expulsar a los kapitalistas extranjeros para faboreser a los del país. Aklaremos: no existe en la fauna mejikana el kapitalista nasional; nuestros adinerados sólo alkansan asta el grado de "ŕikitos"; los dueños de toda espesie de ŕikesas o grandes empresas son extranjeros: británikos, estadunidenses, españoles, franseses, alemanes, italianos, ets., aún hinos, árabes i judíos.

Entristese ŕekonoser en públiko una amarga berdad: asta oi, los mejikanos an sido en su mayoría subordinados de los empresarios extranjeros, o pekeños o grandes polítikos, militares, ets.; i también el gobierno estubo de algún modo sometido al extranjero. Por eso, al komentar los alaridos de teŕatenientes expropiados i petroleros, i los kañonasos diplomátikos, puede desirse enfátikamente: Las batayas por la independensia de Méjiko apenas akaban de empesar.

PARA LA ISTORIA DE LA LENGUA

LOS HIAPANEKOS FUNDAN UN SENTRO OFRI-ESPERANTISTA

Emos ñesibido el sigiente dokumento, ke prueba entre otras kosas buenas, la firmesa i la efikasia del kompañero i profesor A. Toledo i Ohoa. Komo kuriosidad agregaremos ke el nombre del nuebo kampamento de las ageñidas uestes del progreso—Matumaksá—signifika, según informes, señ'o de las onse piedras.

"En la siudad de Méjiko, Distrito Federal, siendo las diesioho oras del día beintisiete de julio de mil nobesientos treinta i oho, ñeunidos en el kuarto número UNO del Departamento H de la kasa número SETENTA de la kaye "Belisario Dominges", los suskritos, i después de deliberar, yegaron al akuerdo de formar UN GRUPO SOSIAL LITERARIO ke yebará por nombre "MATUMAKSA" i, para los efektos se nombró al kuerpo direktibo, el kuál kedó integrado por las sigientes personas:—Alberto Toledo i Ohoa, Eduardo N. Serbantes, i Rubén R. Rinkón, kon kargos de Presidente, Sekretario i Tesorero, ñespektibamente, i los demás integrantes, kon el karákter de miembros aktibos. Segidamente:—El kuerpo direktibo abrió la primera Sesión, en la ke se tomaron los akuerdos sigientes: PRIMERO:—Nómbrense miembros "onoris kausa" de este GRUPO, a los siudadanos Alberto M. Brambila, Jesús Amaya, Luis Paes Brohi, Adolfo Abila Sanhes, Andrés Reina Martines i Konsepsión de Biyañeal. SEGUNDO:—Probisionalmente será domisilio sosial del GRUPO este lugar, señalándose los días domingo para efektuar sesión ordinaria. TERSERO:—Kada miembro aktibo presentará el próximo domingo un proyekto de estatuto para ñejir a esta nasiente organisasión. KUARTO:—Las aktibidades del GRUPO serán desañoyadas en sentido bilingue; es desir, en lenguas Ispamerikana i Esperanto. KINTO:—El GRUPO ofisialmente sostendrá la tesis de la OFRI usándola en su koñespondensia ispamerikana. SEXTO:—El GRUPO ofisialmente sostendrá la tesis del Sentro Esperantista de esta Siudad usando el Esperanto tan luego esté preparado, en koñespondensia kon los sentros esperantistas de todos los países. SEPTIMO:—El GRUPO se adiere al SENTRO DE ORTOGRAFOS REBOLUSIONARIOS ke preside el siudadano Alberto M. Brambila. OKTABO:—Agase del konosimiento de las personas, grupos i sentros añiba nombrados, estos akuerdos, por medio de los órganos periodístikos "RENOVIGO", "ORTOGRAFIKO" i "NEO-GRAFIKO". NOBENO:—Al ser del dominio públiko la formasión de este GRUPO keda kon la obligasión de ñesibir, aseptar, solisitar, ñelasiones sosial-literarias kon todos los sentros, grupos, sindikatos, komités i personas ke lo deseen. DESIMO:—El GRUPO sostendrá los prinsipios i finalidades de la REBOLUSION MEJIKANA dentro de amplio teñeno demokrátiko. Por no aber otro asunto de ké tratar se dio por terminada la sesión a las BEINTE oras del día de la misma feha, i para konstansia se lebanta la presente akta por SEXTUPLIKADO firmándola los konstituyentes del GRUPO."

ALBERTO TOLEDO I OHOA. EDUARDO MURIKUMBO SERBANTES. UMBERTO GUTIERES. RUBEN R. RINKON. B. BURGETE. FERNANDO BURGETE. DIOJENES ROSEMBERG OHOA.

NEOGRAFISMO SUDORIENTAL

Será laboriosa la tarea de kien kiera deskubrir, ñejistrar i klasifikar tantos intentos de ñeforma ortográfika ke ban nasiendo...i muriendo. Kon frekuensia notamos algo nuebo en libros, periódikos o kartas, i asta en fótulos komersiales. Pero lo ke ñesponde tan sólo a un anelo impresiso lansado sin prebio estudio i komprobasión, frakasa indefektiblemente porke nunka pasará de ser una expresión personalísima ke a nadie kombense ni muho menos anima a la adopsión.

Nos ñeferimos konkretamente oi al ensayo enkontrado en (*Pasa a la pájina 9*)

OTRO MATRIMONIO

SRITA. MA. LUISA AMAYA ESKIBEL

SR. BALENTIN GOIKOEHEA PARDABE

MEJIKO D. F., AGOSTO 6 1938

KOMENTARIO:

En kuatro meses las dos ñosas del jardín del ogar de RENOVIGO fueron añankadas del biejo tronko, para serlo a su bes i ke kuando fruktifiken sufran la misma mutilasión. Es la lei de la bida i no keda sino someterse; ¿duele? dígalo kien á pasado por eyo, o espere kada uno su turno, ke ya yegará...¡ i pobre de akél a kien no yega!

PERSONALES

★

LIDIA ZAMENHOF (Sámenhof), la kulta profesora ija del autor del Esperanto, nos eskribe de Estados Unidos, donde á estado últimamente "asiendo por ayudar a los samideanos", dise kon suma modestia. Mui oñados por la atensión, lamentamos ke las sirkunstansias no permitan de momento ke los esperantistas mejikanos la imbitemos a traernos personalmente la palabra del Maestro su digno projenitor.

★

ENRIKE LUMEN, el kerido kompañero ke durante algún tiempo dirijió la "Gaseta Española" en esta siudad, pidió regresar al frente de bataya a defender su patria de la kriminal imbasión nasi-fahista. Según karta resiente, aktúa aora komo komisario en el Frente del Este. En la plana 12 enkontrarán los lektores su fotografía i una nota dedikada a este berdadero luhador, tan aktibo, leal i optimista.

★

ANDRES REINA MARTINES, mayor de kabayería i soldado de abansada i hoke en las filas neográfikas, kambió de residensia, siendo ésta aora, LAMPASOS, N. L.; su gustado periódiko "NEO-GRAFIKO" sige aparesiendo regularmente, en Monteñei.

★

TOM MUNI, el oñado luhador a kien la monstruosa "justisia" kapitalista á sepultado en bida en San Kintín, Kal., E. U. A., nos manda resiente foto suya, i el enkargo de saludar en su nombre a los trabajadores de Méjiko i todo el mundo.

★

DELFI DALMAU, el infatigable linguista de Barselona, nos obsekió la edisión monumental de "Solidaridad Obrera" en julio último, i se interesó por konoser kompleto el artíkulo "¿Kuántas Lenguas Auxiliares?" ke en parte aparesió en RENOVIGO 14. Siempre rekordamos kon agrado al maestro i samideano.

LETRAS I MAS LETRAS

Bibliografía, Emerografía, Krítika

THE BENAVIDES INFORMER, bisemanal bilingue, director J. Sauceda, box 93, BENAVIDES, Tex.—Un nuebo i magnífiko periódiko mejikano, dedikado a nuestra kolonia en Tejas. El kompañero Sauseda, dinámiko i altruista, á probado su klara intelijensia al komprender sin esfuerso lo ke la kampaña ofrista signifika i expresándolo así en su publikasión. Rekonosidos le tendemos nuestra ruda pero leal mano.

DIVULGACION TAQUIGRAFICA, Organo del Cuerpo de Taquígrafos del Ejército Constitucional de Cuba; director general, 2º. Tte Taquígrafo Luis Usatorres y Ubieta, HABANA.—Una nueba publikasión de alta kultura i gran utilidad, bien impresa e ilustrada. Kolaboran nuestros distingidos konegógrafos los takígrafos don Abenir Rosel, de Montebideo, i Bernardo Sayabedra, de Méjiko. El núm. 3 trae notisias sobre el Sentenario del patriarka Pitman i dos buenos retratos de éste. Establesemos gustosos el kanje.

VARIEDADES, DALLAS, Tex.—Esta interesante revista méjiko-tejana á benido publikando artíkulos relatibos a la neografía, i en su lista de kanje inkluye a los periódikos neográfikos. Mui rekonosidos a nuestro biejo amigo el direktor de Paladín Printing Co.

MEJORAS, Organo de la Sociedad de Mejoras Públicas de BARRANQUILLA, Colombia. —Exelente magasín, modelo de lo ke puede aser una kolektibidad giada por unos kuantos ombres de buena boluntad en bien jeneral.

GACETA ESPAÑOLA, semanario de la Oficina Española de Prensa, Roma 18, México, D. F.—Textos, dokumentos i fotografías de la geña de imbasión i traisión. Embío gratis a kien lo solisite de los editores.

DEMOCRACIA ESPAÑOLA, MANILA, I. F.—Una magnífika revista dedikada a defender la umanidad i a bapulear a traidores e imbasores de España. Emos tenido el gusto de ber en sus nítidas pájinas, artíkulos ELMS.

KUSPIDE, Sentral Merseditas, Kuba.—Ya desde antes admirábamos este omojéneo primor mensual; aora konfirmamos nuestro sentimiento al ber ke publika artíkulos neográfikos de Sésar Gabino. La felisitasión, sinsera i kalurosa, alkansa a los impresores, por su buena boluntad i perfekto trabajo.

BOLETIN NENSUAL, el dibulgador sientífiko rebolusionario de la Eskuela Fisiátrika de Atenas Yumurina (Matansas, Kuba), dirijido por el doktor LEANTE, ya no sólo el Sumario i los títulos de kada eskrito trae en ortografía fonétika: también artíkulos enteros. De pronto, i para el obserbador superfisial, no es fásil kalkular la trasendensia de este baliente paso; los tuyidos terminarán por kaminar, i los siegos abrirán los ojos kon médikos komo Leante.

KONMEMORATIBAS. Al kumplirse el segundo año de geña en España an sido editadas numerosas i artístikas tarjetas postales. El maestro Karlos Kostas Albares, de Barselona, nos manda una koleksión de la Krus Roja. Desde la misma siudad kondal, el kamarada Elbao, del Komité Rejional "CNT-FAI", en postal "Así somos los Españoles" nos eskribe: *Oí komo el primer día de nuestra luha, kombatimos por la libertad del mundo.* I en una del Sokoro Rojo Internasional, desde el krusero "Mendes Nuñes", el samideano Fransisko Kasamayor nos anunsia el próximo embío de un artíkulo para el periódiko. Estimamos la atensión. Los kompañeros konosen nuestra solidaridad kon el pueblo español en esta ora.

MERCURIO, director Carlos Madelaire, ENCARNACION, Paraguay.—Este importante semanario del ermano país del Sur, reprodujo neográfikamente en su núm. 116, "La Kasa del Soriyo" informando ke Renovigo "ataka en forma furibunda el reboltoso Sediyo".

Profa. Ma. de la LUS GARSIA KONTRERAS.—La dinámika e inspirada poetisa de Kokula, Jal., estubo seriamente enferma, pero por fortuna kombalese ya. Nuestro kordial saludo.

VIRGILIO FERRER GUTIERREZ, "Itinerario", temas americanos, 168 pp. $1.00, La Habana.—Koleksión de artíkulos ſelatibos a Nuestra Amérika; krónika sutil mostrando basto konosimiento de los problemas del Kontinente, i perspikasia para el juisio brebe i kontundente, de berdadero periodista. Kumplimos kon la komisión de komunikar la direksión suya a los autores amigos: 23 núm. 754, Bedado, Abana, Kuba.

ALBERTO LAMAR SCHWEYER, "Cómo cayó el presidente Machado", 2a. edición 223 pp., $1.00, Casa Montalvo Cárdenas, Habana, 1938.—Este alto eskritor kubano autor de barios libros i a kien José Injenieros jusgó tan faborablemente, figuraba en la Diktadura al kaer ésta, i ubo de abandonar su patria por algún tiempo. Lamar presensió muho de los trájikos susesos, i lo eskribió en el exilio. Su opinión es ke en Kuba pasó algo ke ſekuerda singularmente la kaída de Madero en Méjiko en 1913: todo se fraguó en la embajada de Estados Unidos.

PANAIT ISTRATI, "Mi Cruzada, o la Nuestra", versión de Titio Livio Bancéscu, proemio de Eugene Relgis; 205 pp., Editorial Armonía, Buenos Aires.—Seleksión de artíkulos i fragmentos, la obra póstuma del gran literato ſumano: polémika, ſefutasiones, ikonoklastismo. Un alma atormentada kombertida en látigo-antorha parà asotar, alumbrar, insendiar i por fin konsumirse: no pudo su pobre físiko ſesistir tal katarata de potensia i torbeyino de pasiones interbatayantes, pero su obra perdurará i será más apresiada —i diskutida— mientras mejor se baya konosiendo.

ISABEL CUCHI COLL, "Arras de Cristal y Clara Lair", C. Trujillo, Rep. Dominicana. —No konosemos el libro de esta poetisa puertoſikeña, pero según los komentarios de su kulta konteránea, i los fragmentos ke inserta en este foyeto de krítika, es otra de las numerosas obras perdurables ke está produsiendo la Isla.

AGUSTIN E CALLEJAS LLANO, "Geografía de Colombia", libro para el alumno, Medellín.—La editora, Unibersidad de Antiokía, nos ſemite tan útil publikasión, ke kontiene numerosos mapas.

Por los Ideales Amerikanos

Para RENOVIGO, de Méjiko, S. M.

Los ombres ke propugnan las geſas i biben de eyas, no son el símbolo de la libertad de sus ſespektibos países, sino ke están agijoneados de la serpiente de la kalumnia para bien de sus propios intereses egoístikos. El ideal de Martí, Juares i Bolíbar, a pesar de la enorme flora benenosa ke kubre las entrañas de nuestros países de Amérika, sige abansando asia su "ſealisasión". De eyo, el pueblo de Kuba, fiel i sublime en la konsigna, marha a la kabesa de la grán karabana amerikana, interamerikana. Los dardos de la embidia europea i asiátika se presipitan asia el korasón de las tres Amérikas i sus Islas Antiyanas; pero la konsiensia popular eskiba los golpes i la DEMOKRASIA bense. Los paisajes tétrikos de la ſealidad, el piyaje polítiko, el beso de la traisión...no son sufisientes a boſar de nuestros korasones akeyas inmortales palabras: LIBERTAD, IGUALDAD, FRATERNIDAD, por las ke supieron bibir i morir nuestros Apóstoles de Amérika. La bida eroika i luminosa del LIBERTADOR AMERIKANO ba "limando kadenas", asiendo patente akeyo de ke, es "Amérika el Ideal umano". Akeyos konduktores de muhedumbres i de pueblos múi nuestros, de prodijiosa armonía espiritual i libertaria, están simbolisados en las espadas de Maseo i Bolíbar. Por la libertad de Amérika, tal es nuestra ſUTA. El ſeino de la tiranía no tiene ya kabida entre nosotros. La esplotasión i umiyasión de nuestros pueblos amerikanos, i de nuestra Patria amada, tienden a su fin, absolutamente. La fekunda i sagrada ſuta del deber, AMERIKA PARA LOS AMERIKANOS, POR LA LIBERTAD DE AMERIKA, la bos de Martí, se sige al pie de las letras. Los sentimientos de Linkoln i otros tantos, no pertenesen ya a la feria de inkomprensión. Los interamerikanos no estamos de ſodiyas ante la fuersa bruta. Un solo sentimiento nos anima, nos gía: LA FRATERNIDAD INTERAMERIKANA. Amérika para los amerikanos, Méjiko para los mejikanos, Kuba para los kubanos; tal es la supréma konsigna entre nosotros. El beso de la traisión no puede aserse sentir en el ſostro indignado del Pueblo de Kuba. En mi Patria amada, la nohe tenebrosa de la Istoria será alegrada kon ímpetus puros i sublimes de ombres libres. La serpiente de la kalumnia, la flora morbosa de los serbiles i espías de profesión, la esplotasión i umiyasión de todas las klases trabajadoras del país, serán kosas de pretérito, lamentable pesadiya danteska del ayer. La komparsa de los ipókritas estadistas pasará, el ſeino de la tiranía no será posible, i en las tres Amérikas i sus Islas Antiyanas, se disfrutará de LIBERTAD, FRATERNIDAD, IGUALDAD. ¡Beyo kuadro de soñadores siudadanos!

Abana, Sep. 38. Dr. Jerardo Ouget Muños

N. de RENOVIGO.—Kon gusto publikamos este artíkulo del médiko sirujano abanero; fue una agradable sorpresa, no por su ideolojía sino por benir todo eskrito en impekable ofſi, la firma inklusibe, ke en kakofonía es *Houguet*. Agradesidos felisitamos a este nuebo adepto ke tan briyantemente debuta.

NUESTRA POSISION EN EL KONFLIKTO DEL B P N

Según la sirkular n°. 106 del Bloke Periodístiko Nasional, (Abe. Juares 97, desp. 5, Méjiko D. F.) firmada por el Srio. Jral. Antonio Garsa Ñuis i Komité, kontinúan las aktibidades de los señores E. Salasar Idalgo, J. de la Pas i J. Sanhes Kordero, kienes an logrado ñejistrar komo suyo en la Sría. de Ekonomía Nasional el nombre del Bloke, i pretenden ke el koñeo les entrege la koñespondensia para el mismo.

Nos ñepugnan las peleas intergremiales. Emos leído lo de las "aktibidades nada lísitas del señor Salasar Idalgo" (sirkular 104), i dejamos a kada kién la ñesponsabilidad de sus aktos. Pero komo los disidentes an akusado de impostor al Komité ke enkabesa Garsa Ñuis, kumplimos kon nuestro deber expresando la opinión de ke éste es lejítimo i merese absoluta konfiansa; konosemos desde barios años al kompañero Garsa Ñuis i emos presensiado muhos aktos suyos de altruismo i noble kompañerismo; en kuanto a la personalidad del Tesorero del Bloke, don Teodoro Ernandes, Prekursor de la Ñebolusión, toda una límpida bida de indiskutida onñadés ñehasa en forma absoluta kualkiera insinuasión malébola. Lo poko ke puedan baler RENOVIGO i su direktor están sin ñeserbas al lado del kamarada Garsa Ñuis i kompañeros del Komité.

KOOPERE UD. a nuestra doble kampaña suskribiéndose a los periódikos neográfikos i adkiriendo nuestras publikasiones.

LA GEÑA EN EXTREMO ORIENTE

La Liga Esperantista Hina de Hongkong, mediante su órgano "Voĉoj el Oriento" i bajo el ñubro "Abla, pueblo esperantista!", abre una Enkuesta para konoser la opinión de los esperantistas de todo el mundo. Imbitamos a nuestros lektores a partisipar en este konkurso; pueden mandarnos sus 5 ñespuestas konkretas i nosotros las publikaremos, o embiarlas direktamente (en Esperanto) a la Liga, kuya direksión ba al final del

KAMINA...

A la prensa de RENOVIGO

El último pliego, kerida prensita,
el último pliego, en él la estreyita
se yeba sü último ñayo de lus.
I ya satisfeha por aber kumplido
kedas múi trankila pork'en él se á ido
el último beso ke le dieras tú.

Del último beso, el último pliego;
de la gran estreya, el último fuego,
de tu katarina la impresión final.
Mas no es de mi kanto la última nota;
aún de mi lira los arpejios brotan,
i mientras ke biba diré sin sesar:

Kamina, prensita, kamina i abansa,
i esa estreyita dé lus i esperansa
ke yebas grabada en tu alma-metal.
Entinta, entinta, entinta e imprime;
i enséñala al mundo ke luha i ke ñiñe,
pork'es el emblema de FRATERNIDAD.

No importa k'el último pliego se baya,
aún no á yegado a su fin la bataya
i es nesesario todabía luhar.
Luhar por lograr komo noble konkista
ke nuestro símbolo ofñi esperantista
sea de la pas la bandera mundial.

MOISES BEÑOKAL MENDOSA

Kuestionario

1.— Ké piensa Ud. de la geña aktual entre el imperialismo japonés de un lado i el pueblo hino ke ñesiste del otro?
2.— Kién de los kombatientes triunfará al fin según Ud., i por ké?
3.— Ké ñesultado de la geña será más deseable para bien de la pas mundial i la sibilisasión?
4.— Ké akonseja Ud. a los pueblos hino i japonés i a los pueblos ñestantes del mundo para terminar la geña kon ñesultado ke konfirme su deseo?
5.— Ké iso Ud. i ase para ñealisar su idea?

ĈINA ESPERANTO-LIGO
P. o. box 1732, HONGKONG, Ĉinio (China)

RENOVIGO

(RENOBASION)

Publikasión de EDITORIAL LUMEN

Seskimensual Independiente

Direktor JESUS AMAYA

Administrador JESUS AMAYA E.

Koŕeo (Poŝt): Ap. 59,
MEJIKO, D. F.

Ofisina i tayer: Biyanueba 68.

Periódiko Řebolusionario Bilingue: Esperantista i miembro del "Grupo Sentral de Ortógrafos Řebolusionarios", de Guadalajara, Jal. Miembro fundador del Bloke Periodístiko Nasional, de Méjiko, D. F.

Suskripsión: 10 números $1.00

Anunsios: plana entera, $18.00;
½ plana, $9.00; ¼, $5.00.

Eksterlande: 10 numeroj D 0.50.

Monŝangō: 1 US. dolaro, $4.00.
Usonaj k francaj poŝtmarkoj akceptataj.

Řepresentante en España
Karlos Kostas Albares,
Pablo Iglesias 45, BARSELONA.

Sólo aseptamos kolaborasión ke esté dentro de nuestro progama i no exeda de una kolumna. No debolbemos orijinales ni entablamos koŕespondensia al řespekto.

Ni akceptos notojn el korespondentoj, por laŭebla publikigo, nur se la temo ne kunpuŝas nian programon k se ilia longeco ne surpasas unu kolonon. Kiu volos personan respondon, nepre antaŭpagu la poŝtelspezon—aldonu respkuponon.

Kanjeamos. Ni interŝangâdas.

Neografismo Sudoriental . . .

(*De la pájina 4*)

el importante semanario "Mercurio" de Enkarnasión, Paraguai, bajo el rubro de "Krítika Zelekta por Affenpinscher". La kolumna ke okupa esta seksión nos permite darnos kuenta del sistema, aunke ai kosas ke no entendemos. Bamos al detaye:

Suprime "q" i "c", empleando "k": bien; pero sustituye también la "s" por "z", i no komprendemos la ñasón; ¿akaso en ese ermano país donde los jesuitas fueron un día gobernantes absolutos, se imbirtió el balor fóniko de estos signos? La supresión de la "c" no es absoluta por formar parte del trigrama "tch" ke en osiosa imitasión extranjerista usa el kompañero Affenpinscher (de klara asendensia jermánika) no sólo para palabras komo "match" sino en "borratchoz" (boŕahos), aprobetchan; konserba "gu" en "paguen" aunke también "jugar", "ojito", pero pone "konzego" (konsejo); eskribe "berdadero", "bolando", i por kontra "emvolzó", "rovó", tamvién", "jugava" (i a la bes "jugaban"!); finalmentè eskribe "kabalio" (kabayo) i "yio" (yo), a lo ke nada objetaremos de konfirmársenos ke así pronunsian ayá tales palabras.

Los ejemplos sitados prueban lo imperfekto, inkompleto i delesnable de este nuebo sistema suriano, kuyo destino será el de tantos otros nobles intentos: frakaso i olbido.

Aora ke el kompañero Affenpinscher (¿por ké no fonetisa su apeyido?) i el estimado "Mercurio" ban konosiendo periódikos ke usan el úniko sistema ke á logrado traspasar fronteras i krusar el oseano—OFŘI, nasido en Guadalajara, Jal., Méjiko—, los imbitamos a no desperdisiar sus enerjías, i a sumarse kon todo dereho i onor al gran mobimiento kontinental neográfiko —el oŕismo.

OPINION DEL YANKI PRESIDENTE MARTIR.— Los polítikos son una klase de indibiduos ke tienen intereses aparte de los del pueblo, i ke, para desir lo más de eyos, están... por lo menos a un largo paso distantes de la jente oñada.

Abrán Linkoln.

ANUNSIOS EN RESIPROSIDAD

PERSONALIDAD Y CULTURA MENTAL

REVISTA MENSUAL

Dirección: Apartado 2302 HABANA, Cuba.

Suscripción anual: Tres pesos M.A.

A solicitud servimos un ejemplar-muestra a cualquier lugar. Haga su remesa por giro postal o bancario a la orden.

Una Suscripción Gratis de la Revista
EL SOL

Por 25 sellos de correo aéreo usados que Ud. nos remita, tendrá derecho a un mes de suscripción. Cuatro publicaciones. También por 100 sellos ordinarios, gozará de la misma.

Envíe hoy mismo su equivalente por certificado y recibirá la revista "EL SOL".

MANAGUA, Nicaragua, A. C.

Andrés Castro W.

EL ESKANDALO

Boletín Mensual de Iskierda

Kun Esperanta Sekcio

Direktor JOSE MA. GOMES OHOA
Ofisina: paseo Bolíbar, Kuartel-Líbano 120
BARANKIYA, Kolombia

SUSCRIBASE A

EL ESPECTADOR HABANERO

"El Magacén de las Tres Américas"

(PUBLICACION MENSUAL)

y tendrá derecho a los beneficios que ofrece el

CIRCULO INTERNACIONAL AMERICANISTA

Suscripción Anual: $3.00 (Mon. Cubana o U. S.)

Haga su remesa por Giro Postal o Bancario a la orden de:

EL ESPECTADOR HABANERO

CALLE OBISPO 69, HABANA, CUBA

EDITORIAL LUMEN

Kasa mejikana fundada en 1931. (N. K R. 8504)

"ELMS"

SERBISIO PERIODISTIKO INTERNASIONAL.

IMPRESION DE LIBROS. TRADUKSIONES

SUSKRIPSIONES A PRENSA ESPERANTISTA.

LIBROS DE BRAMBILA, EN ESPERANTO, I NUESTRAS EDISIONES:

De Antonio Garsa Ruis

"El Motor de Explosión al Alcance de Todos" $2.80

Del Dr. E. Brondo Whitt

"Nuevo Leon", nobela, 400 pájinas, 115 grabados..... "2.55

De Jesús Amaya

"El Fuereño" ..... "1.55
"La Silabización Inglesa"..... "1.55
"La Madre de Dios"..... "1.80
Los Prekursores de Shakespeare (*ortografía fasional*) ..... "1.00
Los Precursores de Shakespeare (*2a. edn., ortografía española*) "1.25
"Bokabulario Esperanto-Ispamerikano"..... "0.75
"Méjiko kaj Kárdenas", krítika istórika (*en Esperanto*) ..... "1.25
(Presios para Amérika i España; otros países, 10% de aumento).

RENOVIGO, bimestral OFRI-Esperantista, 10 números..... "1.00
Timbres propaganda OFRI-Esperanto, engomados, 100... "0.50
Distintibos OFRI-Esperanto..... "0.50
ESPERANTO KONDENSADO, la gramátika a la bista, 25 ojas "0.50
TARJETAS BISITA OFRI-Esperanto a 3 tintas, kon su nombre i direksión, 100 ....."1.00

Kambio: 1 dólar, $ 4.00. Aseptamos timbres postales de E. U. i Fransia.

Korespondensia i jiros, a

EDITORIAL LUMEN

AP. 59 MEJIKO, D. F.